Piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise Eesti-Vene ühiskomisjoni XXI istungi protokoll

Kooskõlas Eesti Vabariigi Valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni Valitsuse vahel 1997. aasta 20. augustil sõlmitud piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise kokkuleppega toimus 14.-15. augustil 2018. a. Eesti Vabariigis Narva-Jõesuus piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise Eesti-Vene ühiskomisjoni (edaspidi *komisjon*) XXI istung.

Komisjoni Eesti poole nimel tervitas istungist osavõtjaid Eesti poole kaasesimees, Keskkonnaministeeriumi asekantsler Harry Liiv.

Komisjoni Venemaa poole nimel tervitas istungist osavõtjaid komisjoni kaasesimees Tatiana Bokova, Föderaalse Veeressursside agentuuri juhi asetäitja.

Komisjoni kaasesimehed esitlesid Poolte delegatsioonide liikmeid (lisad 1 ja 2).

Komisjoni XXI istungi juhataja Harry Liiv tutvustas delegatsioonide liikmetele istungi päevakorra eelnõud. Komisjoni istungi töökeeled on eesti ja vene keel.

Komisjon kinnitas istungi päevakorra:

1. Narva jõe vesikonna, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, veemajanduse olukord ning veemajanduskavade ja programmide täitmine 2017. aastal.
2. Piiriveekogude seisund Poolte seire ja teadusuuringute andmete põhjal.
3. Teadus- ja rakendusuuringute põhisuunad.
4. Narva Hüdroelektrijaama hüdrotehniliste rajatiste seisukord.
5. Narva veehoidla kasutuseeskiri.
6. Komisjoni töörühmade tööplaanid.
7. Komisjoni XXII istungi toimumise aeg, koht ja päevakord.

1.

Narva jõe vesikonna, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, veemajanduse olukord ning veemajanduskavade ja programmide täitmine 2017. aastal

Ettekanded esitasid: H. Liiv, J. Garanža, G. Polotski

Komisjon kuulas koondettekannet Narva jõe vesikonna, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, veemajanduse olukorrast ja teostatud veemajandusmeetmete tõhususest 2017. aastal (lisa 3).

2017. aastal oli veevõtt Narva jõe vesikonnas 1576,44 mln m^3, millest 98% ehk 1539,78 mln m^3 moodustas pinnaveevõtt.

2017. a veevõtu maht Narva jõe vesikonnas jäi 2016. aastaga võrreldes samale tasemele.

Narva jõe vesikonna Venemaa poolel suurenes 2017. a veetarbimine 3,23 mln m^3 võrra 2016. a võrreldes ning moodustas 51,44 mln m^3. Vett tarbitakse peamiselt tootmis- (Narva jõe vesikond) ja olmevajadusteks (Peipsi-Pihkva järve vesikond).

Narva jõe vesikonna Eesti poolel oli 2017. a veetarbimine 1469,22 m^3, millest peaaegu 99% moodustas elektrijaamade jahutusveevõtt. Üle poole ülejäänud veest tarbitakse olmeveena, umbes kolmandik tootmises, 12% põllumajanduses ja 4% muudel eesmärkidel. Vee tarbimine 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga veidi vähenes, vee kasutuse struktuur oluliselt ei muutunud.

Poolte andmete põhjal kasutati 2017. aastal Narva jõe vesikonnas vett peamiselt energeetikaettevõtete tootmisvajaduseks – 96% kogu veetarbest.

Poolte andmetel vähenes aastatel 2007-2017 kogu heitvee heide Narva jõe vesikonnas 36%, sh Peipsi-Pihkva järve vesikonnas 29%. Puhastatud heitvee heide vähenes 30%, puhastamata heitvee heide 92%, sh Peipsi-Pihkva järve vesikonnas vastavalt 28% ja 84%.

Narva jõe vesikonna Venemaa poolel suunati keskkonda puhastatud heitvett 2017. aastal 35,89 mln m^3. Mahu suurenemine võrreldes 2016. aastaga oli 11 %.

Narva jõe vesikonna Eesti poolel suunati keskkonda puhastatud heitvett 2017. a 30,29 mln m^3. 2016. aastaga võrreldes jäi see maht samaks.

Poolte andmetel vähenes saasteainete kogus Narva jõe vesikonnas 10 aasta jooksul 42% võrra, sealhulgas Peipsi-Pihkva vesikonnas 32% võrra.

Saasteainete koguse vähenemine toimus:

- üldfosfori osas Narva jõe vesikonnas 39% võrra, sealhulgas Peipsi-Pihkva vesikonnas 33% võrra;
- üldlämmastiku osas Narva jõe vesikonnas 21% võrra, sealhulgas Peipsi-Pihkva vesikonnas 16% võrra;
- heljumi osas Narva jõe vesikonnas 53% võrra, sealhulgas Peipsi-Pihkva vesikonnas 50% võrra;
- biokeemilise hapnikutarbe osas Narva jõe vesikonnas 63%, sealhulgas Peipsi-Pihkva vesikonnas 64.

2017. a jätkus Narva jõe vesikonnas saasteainete heite koguse vähenemine seoses reovee heite koguse ja reovees saasteainete kontsentratsiooni vähenemisega.

Komisjon märkis, et veemajanduse olukord Narva jõe vesikonnas, sealhulgas Pihkva-Peipsi järves, on stabiilne. Poolte poolt 2017. aastal rakendatud veekaitsemeetmed eesmärgiga parandada piiriüleste veekogude seisundit soodustasid olulist reostuskoormuse vähenemist.

Venemaa Föderatsiooni veemajandusmeetmete kulu Narva jõe vesikonnas 2017. aastal oli 41 miljonit rubla.

Eesti Vabariigi veemajandusmeetmete kulu Narva jõe vesikonnas 2017.a oli 6,7 mln eurot.

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Poolte ühisinformatsiooni XX istungi protokolli esimese küsimuse punkti 3 kohta, **tõstes esile**, et istungite vahelisel ajal koostas veeressursside kompleksse haldamise töörühm nimekirja suurettevõtetest, mis on hajureostuse allikateks kummagi Poole territooriumil; viis läbi vastavate ettevõtete jaoks kehtivate keskkonnakaitsemeetmete analüüsi ning määratles ühised mõjuhinnangu kriteeriumid vastavalt Poolte seadustele (lisa 4).

Komisjon otsustas:

1. Võtta koondettekanne 2017.a veemajanduse olukorrast ja teostatud veemajandusmeetmete tõhususest Narva jõe vesikonnas, kaasa arvatud Peipsi-Pihkva järv, teadmiseks.
2. Jätkata iga-aastast Narva jõe vesikonna veemajanduse olukorra ja Poolte võetud meetmete tõhususe hindamist koondettekande formaadis, sealhulgas jätkata koondettekande andmerea pidamist elektrooniliselt.
3. Teha veeressursside kompleksse haldamise töörühmale ülesandeks jätkata põllumajandusettevõtete tegevuse tagajärjel tekkinud hajureostuse ja selle mõju analüüsi Narva jõe vesikonna eri osadele, esitades vastava informatsiooni järgmisel Komisjoni istungil.

2.

Piiriveekogude seisund Poolte seire ja teadusuuringute andmete põhjal

Ettekanded esitasid: E. Loigu, O. Tammeorg, J. Grinjova, V.Pakudina

Komisjon kuulas Poolte ühisinformatsiooni Narva jõe vesikonna Eesti ja Venemaa jõgede kohta 2017. aastal, Peipsi-Pihkva järve ja Narva veehoidla seisundi kohta 2017. a seire ja ühisproovivõttude ning teadusuuringute andmetel, aga ka Poolte ühisinformatsiooni piiriüleste põhjavete seisundi kohta (lisad 5, 6, 7, 8).

Eesti poole Peipsi järve suubuvate jõgede seisund on 2017.a füüsikalis-keemiliste näitajate järgi hea või väga hea Eesti klassifikatsiooni järgi. Kõikides järve suubuvates jõgedes võib märgata fosforisisalduse kahanevat trendi. Raskmetallide sisaldus on jätkuvalt alla kehtestatud piirnormi.

2016. aastaga võrreldes võib märkida vee kvaliteedi mõningast paranemist Venemaa poolel 2017. aastal Piusa jões Petseri linnast allpool ja Lža jões Stolbovo küla lävendis.

Pooled märkasid, et 2017. aastal iseloomustasid Velikaja jõge erilised hüdrometeoroloogilised tingimused olulise veerohkusega (äravoolu tagatus 3,6%), talvise suurveega, suvise madalveega ning suvise-sügisese tulvaveega.

Peipsi-Pihkva järve seisund üldfosfori järgi on aastatel 2007-2017 stabiilne vaatamata fosfori sisalduse mõningasele tõusule 2017. talvisel perioodil. Üldlämmastiku sisaldus on samuti stabiilne. Täheldatud on lämmastiku langustrendi Pihkva ja Lämmijärves suveperioodil.

Aastal 2017 olid raskmetallide sisaldused alla kehtestatud piirkontsentratsioone. Samas fikseeriti Peipsi järve mõnes seirejaamas biotsiide (glüfosaat ja dikamba) üle lubatud

piirkontsentratsiooni (0,1 mikrogramm/l). Sinivetikate ja zooplanktoni biomass vähenes, mida võib seletada kujunenud hüdrometeoroloogiliste tingimustega.

Vastavalt viimaste aastate uuringute andmetele **toetas Komisjon** seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühma ettepanekut edaspidi käsitleda Peipsi-Pihkva järve mitte tervikuna, vaid hinnata järve seisundit tema eri osade (Peipsi *ss*, Pihkva ja Lämmijärv) veekvaliteeti mõjutavate morfomeetrilisi ja hüdroloogilisi eripärasid arvestades.

2017. aastal Narva jõe ja Narva veehoidla vee kvaliteet on Venemaa klassifikatsiooni järgi „nõrgalt reostunud" – 2. kvaliteediklass, Eesti klassifikatsiooni järgi hea ja väga hea. Hüdrokeemiliste näitajate osas oli Narva jõe vee kvaliteet üldiselt kooskõlas Venemaal ja Eestis kehtestatud normidega.

Komisjon võttis teadmiseks Eesti poolt teostatud sisekoormuse uuringute tulemused ning **täheldas** fosfori sisekoormuse olulist rolli väliskoormuse suure languse taustal Peipsi järves.

Komisjon võttis teadmiseks informatsiooni selle kohta, et põhjasetete ruumilise varieeruvuse uuringud aitavad täpsustada fosfori sisekoormuse osa veekogu üldise koormuse kujunemisel.

Komisjon märkis, et Narva jõe vesikonna pinnaveekogude seisund on stabiilne, mõningase paranemise suundumusega teatud näitajate osas, seejuures veekogude ökoloogilisele seisundile avaldavad suurt mõju nende veerohkus ning üldised hüdrometeoroloogilised tingimused.

Komisjon võttis teadmiseks formaadi pinnaveekogude seisundi informatsiooni edastamise kohta ning **soovitas** kasutada seda alusena kümneaastase perioodi andmekogude koostamiseks, täiendades seda informatsiooniga hüdrometeoroloogiliste tingimuste kohta.

Komisjon otsustas jätkata Poolte tööd ühise formaadi väljatöötamiseks.

Põhjavete seire andmete põhjal võib väita, et hüdrodünaamiline mõju Ordoviitsium-Kambriumi ja Ordoviitsiumi veekihtidele on tingitud mõlema riigi piiriäärsetel territooriumidel toimuvast kaevandus- ja karjäärivete ärastusest. Nende veekihtide põhjavee taseme muutused on valdavalt seotud loodusliku toitumisega. Venemaa poolel on Slantsõ kaevandusvee väljapumpamise lõpetamine tinginud Ordoviitsium-Kambriumi ja Ordoviitsiumi veekihtide põhjavee taseme tõusu. Lomonossovi veekihi ekspluateerimise vastastikune hüdrodünaamiline mõju on lubatud väärtuste piirides. Viimastel aastatel on täheldatav hüdrodünaamilise olukorra paranemine. Toimunud on veetasemete taastumine veevõtu vähenemise tõttu nii Eesti kui ka Venemaa territooriumil.

Lomonossovi veekihi põhjavee kvaliteet vastab täielikult joogivee normidele, Ordoviitsiumi ja Ordoviitsium-Kambriumi veekihtides esineb hälbeid looduslikku päritolu vee kareduse ja rauasisalduse osas. Üksikutes proovides on fikseeritud naftasaadusi.

Komisjon võttis teadmiseks informatsiooni Narva jõe vesikonna, sealhulgas Peipsi-Pihkva järve, piiriveekogude seireprogrammi ettevalmistamisest aastateks 2019-2022 ning **tegi** seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühmale **ülesandeks** täiendada programmi ja esitada see 1. novembriks 2018 kirjalikult kaasesimeestele kooskõlastamiseks.

Komisjon otsustas:

1. Võtta teadmiseks Poolte informatsioon piiriveekogude seisundi kohta.
2. Jätkata piiriüleste pinna- ja põhjavete seiret.
3. Viia läbi piiriüleste pinna- ja põhjavete seire tulemuste ekspertanalüüs ja informeerida ametkondi ja üldsust ning huvitatud osapooli läbiviidud tööst.
4. Teha töörühmadele ülesandeks tagada tõhusam informatsiooni vahetus.
5. Võtta aluseks seire tulemustest ja piiriveekogude seisundist informatsiooni esitamise formaat. Formaadi täiendamisel arvestada selles mainitud informatsiooni hüdrometeoroloogiliste tingimuste kohta. Esitada täpsustatud formaat järgmisele Komisjoni istungile
6. Teha seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühmale ülesandeks koostada Peipsi-Pihkva järve eri osade (Peipsi *ss*, Lämmi- ja Pihkva) seisundit mõjutavate morfomeetriliste ja hüdroloogilise eripärade iseloomustus ning esitada see järgmisele Komisjoni istungile.

3.

Teadus- ja rakendusuuringute põhisuunad

Informatsiooni esitasid: R. Talkop, M. Kazmina

Komisjon kuulas Poolte informatsiooni 1. augustil 2018 Tallinnas, Eestis toimunud rakendusteadusliku seminari tulemustest (lisa 9).

Seminaril esitati ettekandeid uuringute tulemustest, mida Pooled tegid nii teadus- ja rakendusuuringute perspektiivsuundade kui ka pikaajalise koostöö kava 2015-2018 raames. Peamised teemad olid sise- ja välisreostuskoormus, saasteainete loodusliku fooni osa kogu koormuse hindamisel, suurettevõtete koormuse tõenäoline mõju keskkonnale. Jätkus vee kvaliteedi hindamise ühiste kriteeriumide ja Peipsi-Pihkva järve seisundi analüüs.

Komisjon hindas positiivselt rakendusteadusliku seminari tulemusi ning **soovitas** Pooltel **jätkata** tutvumist teadus-ja rakendusuuringute tulemustega, mis on kooskõlas teadus- ja rakendusuuringute perspektiivsuundadega, mis olid heaks kiidetud XVIII Komisjoni istungil, töörühmade koosolekutel ning operatiivselt vastavalt vajadusele.

Pooled nõustusid uue koostöö formaadi välja töötamise otstarbekusega, nimelt läbi viia konverents Komisjoni tegevuse põhiliste suundade kohta, arvestades rakendus- ja teadusuuringute tulemustega ja Poolte veemajandus- ja veekaitse meetmete rakendamise positiivse kogemusega.

Komisjon tegi töörühmadele **ülesandeks** ette valmistada ja korraldada konverentsi „Eesti-Vene koostöö edasisest arengust piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas" enne järgmist Komisjoni istungit, sh:

1. ette valmistada ning edastada kaasesimeestele kinnitamiseks dokumendid (päevakord, eeldatav osalejate nimekiri, ettekannete teemad, eeldatav ürituse päevakava, resolutsiooni projekt);

2. kutsuda konverentsile ministeeriumide, ametkondade, riigiorganite, kohalike omavalitsuste, teadlaste ja avalikkuse esindajaid;
3. ette valmistada pikaajalise koostöö perspektiivplaan aastateks 2019-2021 arvestades konverentsi tulemustega ning esitada see järgmisele Komisjoni istungile.

4.

Narva Hüdroelektrijaama hüdrotehniliste rajatiste seisukord

Ettekanded esitasid: A. Ers, O. Medvedev, M. Kazmina, M. Melnik

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Poolte informatsiooni Narva Hüdroelektrijaama hüdrotehniliste rajatiste hoidmisest nõutavas tehnilises seisukorras (lisad 10 ja 11).

Komisjon märkis, et Poolte koostöö Narva hüdrosõlme hüdrotehniliste rajatiste hoidmiseks nõutavas tehnilises seisukorras on olnud konstruktiivne, ja **hindas kõrgelt** rajatiste ekspluatatsiooniga tegelevate organisatsioonide (AAS TGK-1 ja Enefit Energiatootmine AS) tegutsemise kõrget koordineeritust. Narva hüdrosõlme hüdrotehniliste rajatiste seisund on rahuldav. Vajalikud hooldus-ja remonttööd teostatakse õigeaegselt ning vastavuses Eesti ja Venemaa normatiiv-tehnilistele nõuetele.

Komisjon võttis teadmiseks informatsiooni olemasoleva angerjapääsu ebatõhususest alates 2006. aastast (1988-2006 a. angerjapääs ei toiminud). Vastavalt mitmetele angerjapääsu toimimise uuringutele ja vaatlustele ФГБУ "Севзапрыбвод" poolt on tuvastatud, et see tehniliselt toimib, kuid on äärmiselt ebatõhus. Vastavalt kohalike elanike küsitlusele täheldatakse iga-aastast angerja kogunemist Narva jõe vana sängi juures.

Komisjon kuulas ja toetas veeressursside kompleksse haldamise töörühma ettepaneku uurida tehnilisi võimalusi Narva jõe vana sängi osaliseks veestamiseks - ühe võimaliku angerjaränne probleemi lahendusena.

Eesti pool avaldas valmisolekut läbi viia arvutused angerjate läbipääsu võimaldava veemahu välja selgitamiseks vana sängi veestamisel, mis on edaspidi vaja läbi arutada AAS "ТГК-1"-ga.

Samas ФГБНУ "ГосНИОРХ" välja töötab ja esitab edaspidisteks arvutusteks soovitused Narva jõe vana sängi veetaseme kõrguse kohta (lisa 12).

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Narva veehoidla ujuvsaarte seire tulemusi, et tagada hüdrauliliste konstruktsioonide ohutu käitamine ning **märkis** konstruktiivset koostööd ja operatiivset infovahetust Poolte vahel ujuvsaarte asukoha muutumise kohta.

Komisjon otsustas:

1. jätkata iga-aastast Narva hüdrosõlme seisundi ja ekspluatatsiooni käsitlemist;
2. teha veeressursside kompleksse haldamise töörühmale ülesandeks:

2.1. teostada lisauuringud Narva jõe vana sängi võimaliku veestamise tehniliste võimaluste kohta;
2.2. jätkata ujuvsaarte jälgimist ja Poolte vahelise operatiivset infovahetust, et tagada Narva HEJ hüdrotehniliste rajatiste avariivaba töö ja Narva jõe seisundi kontroll allpool Narva hüdrosõlme.

5.

Narva veehoidla kasutuseeskiri

Ettekande esitas: M. Kazmina

Komisjon kuulas ja võttis teadmiseks Venemaa poole informatsiooni „Narva veehoidla veeressursside kasutamise eeskirja" ning „Narva veehoidla tehnilise ekspluatatsiooni ja heakorrastamise eeskirja" kooskõlastamise ja kinnitamise riigisisese protseduuri kulgemisest ning **soovitas** Pooltel jätkata vastastikust huvi pakkuvate küsimuste arutamist veeressursside kompleksse haldamise töörühma järgmisel koosolekul.

6.

Komisjoni töörühmade tööplaanid

Ettekanded esitasid: H. Liiv, R. Talkop, M. Kazmina, A. Kuznetsova

Komisjon kuulas töörühmade juhtide informatsiooni töörühmade 2017.-2018. a tööplaanide täitmise ja 2018.-2019. a tööplaanide eelnõude kohta.

Komisjon kinnitas veeressursside kompleksse haldamise töörühma ja seire, hinnangu ja rakendusuuringute töörühma 2018.-2019. a tööplaanid (lisad 13-14).

7.

Komisjoni XXII istungi toimumise aeg, koht ja päevakord

Ettekande esitas: T. Bokova

Pooled leppisid kokku korraldada komisjoni XXII istung 2019. aasta III kvartalis Venemaa Föderatsioonis järgmise esialgse päevakorraga:

1. Narva jõe vesikonna, Peipsi-Pihkva järv kaasa arvatud, veemajanduse olukord ning veemajanduskavade ja programmide täitmine 2018. aastal.
2. Piiriveekogude seisund Poolte seire ja teadusuuringute andmete põhjal.
3. Konverentsi „Eesti-Vene koostöö edasisest arengust piiriveekogude kaitse ja säästliku kasutamise valdkonnas" tulemused.
4. Narva Hüdroelektrijaama hüdrotehniliste rajatiste seisukord ja Narva veehoidla kasutuseeskirjad.
5. Komisjoni töörühmade tööplaanid.

6. Komisjoni XXIII istungi toimumise aeg, koht ja päevakord.

Komisjoni sekretäridel kooskõlastada päevakord kaks kuud enne komisjoni istungit.

Komisjoni töö kulges konstruktiivse koostöö ja vastastikuse mõistmise õhkkonnas.

Käesolev protokoll on allkirjastatud Narva-Jõesuus, Eesti Vabariigis, 15. augustil 2018. aastal kahes võrdset jõudu omavas eksemplaris, kumbki eesti ja vene keeles.

Eesti Vabariigi poolt

H. Liiv

Venemaa Föderatsiooni poolt

T. V. Bokova